

Голові спеціалізованої вченої ради
Д 26.455.03 в Державному
закладі вищої освіти
«Університет менеджменту освіти»
НАПН України

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора О.М. Галуса на дисертаційне дослідження БЕСАРАБЧУКА Геннадія Володимировича **«Управління процесом посиленої військово-фізичної підготовки учнів у військових ліцях»**, поданого на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.06 – теорія і методика управління освітою

1. Ступінь актуальності обраної теми

Тема дослідження, здійсненого Г.В.Бесарабчуком, поза всяким сумнівом, є надзвичайно актуальною проблемою педагогічної науки та освітнього менеджменту. Адже, Україна як суверена держава захищає свої фундаментальні цінності, визначені власною Конституцією та законами України, – незалежність, територіальну цілісність і суверенітет, гідність, демократію, людину, її права і свободи, верховенство права, забезпечення добробуту, мир та безпеку. Цей захист забезпечують Збройні сили України, інші військові формування, утворені відповідно до законодавства України,

У цьому контексті набуває пріоритетного значення допризовна та військово-прикладна підготовка учнів загальноосвітніх і спеціалізованих закладів освіти України. Особливо це обумовлено загостренням військово-політичної ситуації, що диктує підвищення вимог до особового складу Збройних сил України та обороноздатності населення загалом.

Тому на сьогодні постає актуальною тема дисертаційного дослідження Г.В.Бесарабчука щодо компетенційного управління процесом посиленої військово-фізичної підготовки учнів у військових ліцях.

Аналіз науково-педагогічних джерел, нормативно-правової бази, практики діяльності закладів освіти та визначені суперечності дали змогу дисертанту теоретично обґрунтувати зміст і технологію управління процесом посиленої

військово-фізичної підготовки учнів у військовому ліцеї та експериментально перевірити результативність моделі управління процесом посиленої військово-фізичної підготовки ліцеїстів до служби в Збройних силах України.

Актуальність і значущість рецензованої роботи підтверджується й тим, що дисертація виконана згідно з тематикою науково-дослідної роботи кафедри педагогіки та управління навчальним закладом Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка та є складовою комплексного тематичного плану досліджень за темою «Теоретико-методичне обґрунтування оптимізації навчально-виховного процесу студентської молоді у ВНЗ» (державний реєстраційний номер 0113U004348) та згідно з тематикою науково-дослідної роботи кафедри педагогіки, управління та адміністрування Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університету менеджменту освіти» НАПН України і є складовою науково-дослідної теми «Підготовка конкурентоспроможного фахівця в умовах освітніх змін» (РК № 0170002378). Тему дослідження затверджено вченою радою Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (протокол № 11 від 27 грудня 2018 р.) та зареєстровано Міжвідомчою радою з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології (протокол № 3 від 28 травня 2019 р.).

Варто констатувати, що всі дефініції поняттєвого-категоріального апарату (об'єкт, предмет, мета, завдання) дисертації чітко сформульовані, яскраво виявляється їхня наукова доцільність, взаємозумовленість зв'язків і залежностей. Вони детерміновані основним текстом дисертації. Це надає дисертації цілісності і завершеності.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Найсуттєвіші наукові та практичні результати, одержані здобувачем, викладено в загальних висновках та повною мірою висвітлено в опублікованих працях. Обґрунтованість наукових положень і висновків, сформульованих дисертантом, підтверджено результатами дослідження і в цілому не викликають сумніву.

Цілком логічною і обґрунтованою є структура дисертації, яка представлена вступом, трьома розділами, висновками до розділів, загальними висновками, списком використаних джерел та додатками. Кожен розділ спрямований на вирішення дослідницьких завдань для реалізації мети дослідження, а підсумками є рекомендації та висновки.

У *першому розділі* – «Управління процесом посиленої військово-фізичної підготовки учнів у військових ліцеях в теорії та практиці» на основі теоретичного аналізу наукових досліджень з'ясовано зміст основних теоретичних засад, понять і термінів за темою дисертації, подано характеристику та проаналізовано управління процесом посиленої військово-фізичної підготовки учнів у військових ліцеях, визначено його зміст і сучасний стан управління процесом посиленої військово-фізичної підготовки ліцеїстів та формування їх готовності до служби в Збройних силах України.

Здобувачем з'ясовано основний понятійний апарат з теми дослідження, зокрема визначено поняття «управління процесом посиленої військово-фізичної підготовки учнів військового ліцею», «освітнє середовище ліцею з посиленою військово-фізичною підготовкою», «готовність військового ліцеїста до служби в Збройних силах України», «внутрішня система забезпечення якості освіти ліцею з посиленою військово-фізичною підготовкою».

Г.В.Бесарабчук цілком логічно визначає поняття «управління процесом посиленої військово-фізичної підготовки учнів військового ліцею» – «це структура, яка базується на загальноприйнятому понятті управління соціально-педагогічними системами і реалізується через суб'єкт-суб'єктні відносини як комплекс стійких взаємозв'язків та взаємодій учнів і військово-педагогічного колективу в процесі управлінського впливу, що реалізується через інформацію, яка містить засоби, методи, форми і зміст ефективного управління процесом посиленої військово-фізичної підготовки учнів у військовому ліцеї та відображає зв'язки між її структурними компонентами» (с. 7 автореферату).

У *другому розділі* – «Моделювання управління процесом посиленої військово-фізичної підготовки учнів у військовому ліцеї та формування їхньої готовності до служби в Збройних силах України» розроблено та обґрунтовано

модель управління процесом посиленої військово-фізичної підготовки учнів у військових ліцеях, яка створена з урахуванням вікових особливостей підготовки учнів військових ліцеїв та складається із взаємопов'язаних модулів: науково-концентувального; структурно-управлінського; змістово-технологічного й контрольного-регуляторного. Визначено компоненти, критерії, показники та рівні готовності учнів військово-фізичних ліцеїв до служби в армії.

Заслуговує на увагу обґрунтована в моделі проблема формування цілісної педагогічної системи управління підготовкою учнів ліцею з посиленою військово-фізичною підготовкою до служби в Збройних силах України, яка дозволяє акцентувати увагу на тому, що освітній заклад несе відповідальність за якість освіти, сприяє забезпеченню формування потреби в ліцеїстів до самоосвіти, саморозвитку, самовдосконалення; виховання в них патріотизму, розвитку національної свідомості, готовності до служби в Збройних силах України та ін.

До здобутків дисертанта відносимо визначення й теоретичне обґрунтування *організаційно-педагогічних умов* управління процесом посиленої військово-фізичної підготовки учнів у військових ліцеях та формування їх готовності до служби в Збройних силах України: перепланування методики проведення навчальних занять і посилення теоретичної обізнаності учнів у галузі фізичної культури з метою підвищення їх зацікавленості у фізкультурній діяльності; організація позакласної роботи з фізичного виховання з метою підвищення інтересу ліцеїстів до свого фізичного розвитку як фактору підготовки до служби в армії; посилення самостійної діяльності учнів з фізичної культури для формування у них цінностей, умінь і навичок у галузі фізичної культури; включення в зміст позакласної і виховної роботи ліцею фізкультурної тематики для посилення мотивації учнів на підготовку до служби в армії.

У *третьому розділі* – «Експериментальна перевірка результативності впровадження моделі управління процесом посиленої військово-фізичної підготовки учнів у військовому ліцеї та формування їхньої готовності до служби в Збройних силах України» – подано обґрунтування методики

емпіричного дослідження результативності впровадження моделі управління процесом посиленої військово-фізичної підготовки учнів у військовому ліцеї, результативність використання моделі управління процесом посиленої військово-фізичної підготовки учнів у військовому ліцеї та методичні рекомендації щодо використання моделі управління процесом посиленої військово-фізичної підготовки учнів у військовому ліцеї та формування їхньої готовності до служби в Збройних силах України.

Результати формувального етапу експерименту щодо готовності учнів військового ліцею до служби в армії дали змогу дисертанту простежити позитивну динаміку рівнів сформованості в учнів експериментальної групи у порівнянні з контрольною групою.

Отримані дані показали, що сформована протягом проведення експериментальної роботи запропонована здобувачем цілісна педагогічна система управління підготовкою учнів ліцею з посиленою військово-фізичною підготовкою до служби в Збройних силах України дала позитивні результати.

3. Достовірність і повизна наукових положень, висновків і рекомендацій

Повизна наукових положень, висновків і рекомендацій щодо достовірності, об'єктивності і надійності не викликає сумнівів, оскільки забезпечена принципово новим конструктивно-критичним і цілісно-процесуальним поглядом на досліджувану проблему, засвідчується аргументованими авторськими підходами щодо розкриття особливостей управління процесом посиленої військово-фізичної підготовки учнів у військових ліцеях. Науково-теоретичне обґрунтування відповідної моделі дає підставу для ствердження системного підходу до досліджуваної проблеми.

Для досягнення мети та вирішення поставлених завдань автором коректно обрано наукові теоретичні, емпіричні та статистичні методи дослідження.

Грунтовний аналіз джерельної бази (271 наукових джерел) базується на значних здобутках педагогічної науки, освітнього менеджменту, вивчення нормативно-правових документів та практики діяльності закладів освіти.

Очевидне й практичне значення дослідження, яке полягає у доведенні теоретичних положень і висновків методичних рекомендацій щодо впровадження моделі управління процесом посиленої військово-фізичної підготовки учнів у військовому ліцеї та формування їх готовності до служби в Збройних силах України; удосконаленні системи внутрішнього забезпечення якості освіти у військовому ліцеї, розробленні діагностичного та проектувального інструментарію моніторингу освітнього середовища ліцею.

Автором дисертації розроблено і впроваджено спецкурс «Теоретико-методичні основи посиленої військово-фізичної підготовки учнів військового ліцею» для учнів 10-11 класів військового ліцею; «Щоденник військового ліцеїста з фізичної культури»; «Тиждень за здоровий спосіб життя», де були проведені «круглі столи» з актуальної тематики; «Положення про олімпіаду з фізичної культури у військовому ліцеї і ліцеї з посиленою військово-фізичною підготовкою».

Результати дисертаційного дослідження можуть бути використані у системі курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників та керівників закладів освіти: у закладах вищої освіти при підготовці здобувачів II (магістерського) рівня вищої освіти) за спеціальністю 073 Менеджмент (освітньо-професійна програма «Управління навчальним закладом»); при підготовці здобувачів бакалаврського і магістерського рівнів вищої освіти) за спеціальністю 014 Середня освіта (освітньо-професійна програма «Фізична культура»; в професійній діяльності працівників міських (районних) управлінь (відділів) освіти і науки міських (районних) рад, об'єднаних територіальних громад.

4. Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, опублікованих працях

Основні положення дисертаційного дослідження, висновки і рекомендації повною мірою оприлюднено у 25 друкованих працях, із них 1 – в закордонному виданні, 13 – у фахових виданнях, 6 – в інших наукових виданнях, у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій різних рівнів, 2 – у навчальних виданнях, 2 – у навчально-методичних виданнях, 1 – у методичному виданні. Їх

обговорення відбулося на 6 науково-практичних конференціях, семінарах різного рівня, на звітних наукових конференціях ІНУ імені М. П. Драгоманова; Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Результати дослідження впроваджено в освітній процес і практику роботи п'яти закладів освіти. Важливе значення мають вдало сформовані додатки (б).

У мовностилістичному оформленні дисертації враховано особливості науково-освітнього мовлення. Логічну структурованість роботи забезпечують висновки та узагальнення, а також унаочнюють таблиці. Структура і зміст автореферату ідентичні основним положенням дисертації.

5. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

Загалом, позитивно оцінюючи роботу І.В.Бесарабчука, вважаємо за необхідне висловити певні побажання і зауваження дискусійного характеру.

1. На нашу думку, перший розділ «Управління процесом посиленої військово-фізичної підготовки учнів у військових ліцеях в теорії та практиці» текстово та інформаційно дещо переобтяжено.

2. На нашу думку, бажано було б приділити увагу аналізу зарубіжного досвіду діяльності закладів загальної середньої освіти, які забезпечують реалізацію освітніх програм з посиленою військово-фізичною підготовкою учнів та збільшило б кількість зарубіжних джерел, яких у списку використаних джерел лише три.

3. В зміст контрольного-регуляторного модуля моделі включено критерії, правила та процедури оцінювання педагогічної діяльності працівників військового ліцею, які варто було б представити ширше, деталізувавши процес рейтингового оцінювання їх діяльності та впливу на її якість.

4. В дисертаційній роботі, на нашу думку, слід було конкретніше розкрити зміст і функції організаційно-педагогічних умов управління процесом посиленої військово-фізичної підготовки учнів у військовому ліцеї та створення освітнього середовища у військовому ліцеї, що не завжди розмежовуються.

5. Дані анкетування, наведені в підрозділі 3.1., на нашу думку, можна було б розмістити в додатках.

6. У додатках до дисертації було б доцільним подати зразки навчальних планів декількох військових ліцеїв і ліцеїв з посиленою військово-фізичною підготовкою для можливості проведення їх аналізу та порівняння щодо організації урочної роботи в них.

Проте висловлені побажання суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку результатів дисертаційної роботи.

Висновок про відповідність дисертації вимогам Порядку присудження наукових ступенів

Виконане Бесарабчуком Геннадієм Володимировичем дослідження є цілісною, самостійною завершеною працею, результати якої характеризуються науковою новизною, теоретичною і практичною значущістю. Отримані результати мають суттєве значення для теорії та методики управління освітою та забезпечують вирішення важливого наукового завдання – управління процесом посиленої військово-фізичної підготовки учнів у військових ліцеях.

Отже, на підставі аналізу дисертації «Управління процесом посиленої військово-фізичної підготовки учнів у військових ліцеях», автореферату дисертації, публікацій у наукових фахових виданнях, апробації та впровадженні результатів дослідження можна зробити висновок, що дисертаційна робота заслуговує позитивної оцінки, відповідає вимогам п.п. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р. та іншим вимогам МОН України, а її автор – Бесарабчук Геннадій Володимирович – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.06 – теорія та методика управління освітою.

Офіційний опонент,
доктор педагогічних наук, професор
проректор з наукової роботи
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії

 О.М. Галус

Підпис Галуса О.М. засвідчую

Начальник відділу кадрів ХГПА

 В.М. Барановська